

۱۲۸۵۸

برآورد ظرفیت مالیات بر درآمد مشاغل و اشخاص حقوقی در استان‌های کشور

پایان نامه ارائه شده به گروه اقتصاد

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

دانشگاه شهید بهشتی

برای دریافت دانشنامه کارشناسی ارشد

در رشته برنامه‌ریزی سیستم‌های اقتصادی

توسط:

علی دهقانی

۱۳۸۸/۱۰/۲۰

استاد راهنما:

دکتر علی اکبر عرب مازار

شهریور ماه ۱۳۸۸

۱۲۸۴۸۸

تقدیم به:

پدر و مادر مهربانم

که هر چه دارم از زحمات بی دریغ آنهاست

و

خواهر و برادرانم

که همواره مشوق اینجانب در امر تحصیل بوده‌اند.

برگ تأیید پایان نامه

عنوان پایان نامه: برآورد ظرفیت مالیات بر درآمد مشاغل و اشخاص حقوقی
در استان‌های کشور

نام دانشجو: علی دهقانی

دوره: کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی سیستم‌های اقتصادی

این پایان نامه در جلسه ۸۸/۶/۲۵ با نمره ۱۹ و درجه عالی مورد تأیید اعضای
کمیته پایان نامه متشکل از استادان زیر قرار گرفت:

دکتر علی اکبر عرب‌مازار
استاد راهنما:
امضاء

دکتر حسین صمصامی
استاد مشاور:
امضاء

دکتر عباس عرب‌مازار
استاد ناظر:
امضاء

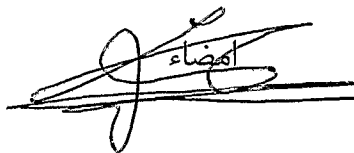
اذعان

این پایان نامه توسط اینجانب در دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی دانشگاه شهید بهشتی در فاصله زمانی شهریور ۱۳۸۷ تا شهریور ماه ۱۳۸۸ نگارش و تدوین گردیده است. مطالب این پایان نامه یا بخشی از آن برای دریافت هیچ مدرک دیگری به این دانشگاه یا دانشگاه های دیگر ارائه نشده است.

علی دهقانی

شهریور ماه ۱۳۸۸

امضاء

سپاسگزاری:

سپاس ایزد یکتا را که عنایت و توجه خاصی به بشر نموده و با ارزانی داشتن نعمت‌های فراوان که مهم‌ترین آن نعمت تعقل و تفکر است، او را از تاریکی و جهل به روشنایی علم هدایت نمود. سلام و صلوات بر خاتم پیامبران محمد (ص) معلم بزرگ و منجی عالم بشریت که انسان‌ها را از جهل و نادانی رهانید و درود بر یگانه مرد تاریخ علی (ع).

از اساتید ارجمندم جناب آقای دکتر علی اکبر عرب مازار و جناب آقای دکتر حسین صمصامی، اساتید راهنما و مشاور این پایان‌نامه که در نهایت شکیبایی و متانت راهنمایم بودند و در کلیه مراحل اجرا و نگارش مطالب این پایان‌نامه از نظرات و راهنمایی‌های بی‌دریغ و ارزنده‌شان بهره‌مند شده‌ام، کمال تشکر و و امتنان را دارم.

از جناب آقای دکتر عباس عرب مازار که با بذل توجه بسیار، مرا از راهنمایی‌های خود بی‌دریغ نگذاشتند، نهایت تشکر را دارم.

از آقایان آماده، آقای به خاطر کمک‌هایی که نمودند و خانم‌ها عباسی و مرندی، همچنین تمامی دوستان و همکلاسی‌های عزیزم که در کنار ایشان دوران بیاد ماندنی و خوبی را در دانشگاه سپری کردم تشکر کرده و برای همگی آرزوی موفقیت بیش از پیش دارم.

عنوان: برآورد ظرفیت مالیات بر درآمد مشاغل و اشخاص حقوقی در استان‌های کشور

دانشجو: علی دهقانی

استاد راهنما: دکتر علی اکبر عرب مازار

دوره: کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی سیستم‌های اقتصادی

تاریخ ارائه: شهریور ماه ۱۳۸۸

چکیده:

ظرفیت مالیاتی در واقع اطلاعات لازم در مورد ظرفیت یک کشور و یا منطقه در تجهیز منابع مالیاتی برای پاسخ‌گویی به مشکلات مالی و اجرایی سیاست‌های اقتصادی را فراهم می‌آورد. در این مطالعه سعی بر آن بوده که با استفاده از داده‌های تاثیرگذار بر میزان مالیات مشاغل و اشخاص حقوقی، ظرفیت مالیات بر درآمد مشاغل و اشخاص حقوقی در استان‌های مختلف کشور برآورد گردد.

در این تحقیق با بررسی متغیرهای تعیین کننده درآمد مالیاتی استان‌ها، با استفاده از داده‌های استان‌های مختلف کشور (۲۸ استان) طی دوره ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۵ و از طریق روش تحلیلان مرزی تصادفی (SFA)، کارایی هر کدام از استان‌ها برآورد گردیده و از آن طریق ظرفیت مالیاتی محاسبه می‌گردد. برای مقایسه کارایی، استان‌های کشور بر اساس درجه توسعه یافتگی طبقه‌بندی شده‌اند.

بررسی انجام شده در خصوص کارایی استان‌ها در زمینه مالیات بر درآمد مشاغل و اشخاص حقوقی حاکی از آن بوده که در زمینه مالیات مشاغل بطور متوسط در طی دوره (۸۵-۱۳۷۹)، کارایی مالیاتی استان‌های توسعه یافته با تهران ۷۶/۴ درصد، استان‌های توسعه یافته بدون تهران ۷۲/۳ درصد و استان‌های کمتر توسعه یافته ۶۶/۵ درصد بوده است. در زمینه مالیات شرکت‌ها بطور متوسط در طی دوره مذکور، کارایی مالیاتی استان‌های توسعه یافته با تهران ۴۵/۲ درصد، استان‌های توسعه یافته بدون تهران ۴۷/۸ درصد و استان‌های کمتر توسعه یافته ۷۲/۴ درصد بوده است. با عنایت به ارقام مربوط به کارایی استان‌ها در زمینه مالیات، فاصله کارایی استان‌های ناکارا از یک (۱۰۰٪) را بمنزله عدم تحقق درآمد مالیاتی آنها قلمداد کرده و به عبارت دیگر، اعداد بدست آمده در رابطه با کارایی استان‌ها حاکی از فاصله آنها تا ظرفیت بالقوه قانونی مالیات در نظر گرفته، لذا با استفاده از ارقام فوق ظرفیت بالقوه قانونی مالیاتی استان‌ها در گروه مشاغل و شرکت‌ها، محاسبه شده است.

همچنین نتایج کوشش مالیاتی حاکی از این بوده است که در زمینه مالیات مشاغل بطور متوسط در طی دوره (۸۵-۱۳۷۹)، کوشش مالیاتی استان‌های توسعه یافته با تهران ۸۲/۰۱ درصد، استان‌های توسعه یافته بدون تهران ۷۹/۰۳ درصد و استان‌های کمتر توسعه یافته ۷۵/۹ درصد بوده است. در زمینه مالیات

شرکت‌ها بطور متوسط در طی دوره (۸۵-۱۳۷۹)، کوشش مالیاتی استان‌های توسعه یافته با تهران ۶۶/۳۵ درصد، استان‌های توسعه یافته بدون تهران ۶۷/۴۹ درصد و استان‌های کمتر توسعه یافته ۸۰/۷۷ درصد بوده است.

کلید واژه‌ها: ظرفیت مالیاتی، مالیات مشاغل، مالیات شرکت‌ها، کوشش مالیاتی، کارایی، تابع تولید مرزی تصادفی، تحلیل مرزی تصادفی (SFA).

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول : کلیات	
۲	۱-۱) اهمیت موضوع
۳	۲-۱) هدف از انجام تحقیق
۴	۳-۱) فرضیه‌های تحقیق
۴	۴-۱) روش تجزیه، تحلیل و استدلال
۵	۵-۱) محدودیت‌های تحقیق
۵	۶-۱) روش جمع‌آوری اطلاعات
۵	۷-۱) سازماندهی تحقیق
فصل دوم : وضعیت مالی دولت و عملکرد مالیاتی کشور	
۷	۱-۲) مقدمه
۷	الف) درآمد نفت (نفت و گاز)
۷	ب) درآمدهای مالیاتی
۸	ج) سایر درآمدها
۱۱	۲-۲) مالیات
۱۲	۳-۲) اصول و قواعد مالیات ستانی
۱۵	۴-۲) مالیات‌های مستقیم و مالیات‌های غیر مستقیم
۱۶	۵-۲) بررسی اجزای مالیات‌های مستقیم و غیر مستقیم
۱۶	۱-۵-۲) انواع مالیات‌های مستقیم
۱۶	۱- مالیات بر درآمد شرکت‌ها (اشخاص حقوقی)
۱۷	۲- مالیات بر درآمد (اشخاص حقیقی)
۱۷	۳- مالیات بر ثروت

۱۸	۲-۵) انواع مالیات‌های غیر مستقیم
۱۸	الف) مالیات بر واردات
۱۸	ب) مالیات بر مصرف و فروش
۱۸	۲-۶) بررسی عملکرد مالیاتی کشور
۲۴	۲-۷) عملکرد مالیاتی استان‌ها

فصل سوم: ظرفیت مالیاتی و سابقه تحقیق

۳۱	۳-۱: مقدمه
۳۱	۳-۲: ظرفیت مالیاتی
۳۲	۳-۲-۱) عوامل موثر بر ظرفیت مالیاتی
۳۴	۳-۳) مروری بر مطالعات انجام شده در زمینه ظرفیت مالیاتی
۳۵	۳-۳-۱) مطالعات انجام شده در داخل کشور
۳۹	۳-۳-۲) مطالعات انجام شده در سایر کشورها
۴۶	۳-۴) بررسی مطالعات انجام شده در زمینه ظرفیت مالیاتی

فصل چهارم: روش تحقیق

۴۸	۴-۱) مقدمه
۴۸	۴-۲) اندازه‌گیری کارایی
۴۹	۴-۳) معیار کارایی بر اساس تمرکز روی محصول
۵۱	۴-۴) روش اندازه‌گیری کارایی
۵۲	۴-۵) روش تحلیل مرزی تصادفی (SFA)
۵۵	۴-۵-۱) تابع تولید مرزی تصادفی
۵۸	۴-۵-۲) مؤلفه تصادفی (u)
۵۹	۴-۵-۳) مؤلفه ناکارایی

۶۰	۴-۵-۴) داده‌های تلفیقی
۶۲	۴-۵-۵) مزیت‌ها و معایب روش SFA
فصل پنجم: برآورد و نتیجه‌گیری	
۶۴	۵-۱) مقدمه
۶۴	۵-۲) توابع و متغیرها
۶۵	۵-۲-۱) متغیرهای وابسته
۶۵	۵-۲-۲) متغیرهای توضیحی
۷۰	۵-۳) نتایج کارایی استان‌ها در زمینه مالیات مشاغل
۷۰	۵-۳-۱) استان‌های توسعه یافته با تهران
۷۲	۵-۳-۲) استان‌های توسعه یافته بدون تهران
۷۵	۵-۳-۳) استان‌های کمتر توسعه یافته
۷۶	۵-۴) نتایج کارایی استان‌ها در زمینه مالیات شرکت‌ها
۷۷	۵-۴-۱) استان‌های توسعه یافته با تهران
۷۹	۵-۴-۲) استان‌های توسعه یافته بدون تهران
۸۱	۵-۴-۳) استان‌های کمتر توسعه یافته
۸۲	۵-۵) تفسیر سایر پارامترهای مدل
۸۳	۵-۶) تعیین ظرفیت مالیاتی استان‌ها و محاسبه کوشش مالیاتی
۸۸	۵-۷) نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۹۱	منابع
۹۴	پیوست‌ها و ضمیمه

فهرست جداول، نمودارها

جداول

شماره	صفحه
جدول ۱-۲: انواع و ترکیب درآمدهای دولت	۱۰
جدول ۲-۲: ترکیب درآمدهای مالیاتی دولت (ارقام به میلیارد ریال)	۲۱
جدول ۳-۲: سهم هر یک از منابع مالیاتی از انواع مختلف مالیات (ارقام بر حسب درصد)	۲۲
جدول ۴-۲: شاخص‌های عملکرد مالیاتی استان‌ها	۲۷
جدول ۵-۲: رشد درآمدهای مالیاتی مشاغل و شرکت‌های استان‌ها طی سال‌های ۷۹-۸۵	۲۸
جدول ۱-۵: طبقه بندی استان‌ها بر اساس درجه توسعه یافتگی	۶۹
جدول ۲-۵: برآورد حداکثر درست‌نمایی استان‌های توسعه یافته با تهران برای مالیات مشاغل طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۷۱
جدول ۳-۵: کارایی استان‌های توسعه یافته با تهران برای مالیات مشاغل طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۷۲
جدول ۴-۵: برآورد حداکثر درست‌نمایی استان‌های توسعه یافته بدون تهران برای مالیات مشاغل طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۷۳
جدول ۵-۵: کارایی استان‌های توسعه یافته بدون تهران برای مالیات مشاغل طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۷۴
جدول ۶-۵: برآورد حداکثر درست‌نمایی استان‌های کمتر توسعه یافته برای مالیات مشاغل طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۹	۷۵
جدول ۷-۵: کارایی استان‌های کمتر توسعه یافته برای مالیات مشاغل طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۷۶
جدول ۸-۵: برآورد حداکثر درست‌نمایی استان‌های توسعه یافته با تهران برای مالیات شرکت‌ها طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۷۷
جدول ۹-۵: کارایی استان‌های توسعه یافته با تهران برای مالیات شرکت‌ها طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۷۸
جدول ۱۰-۵: برآورد حداکثر درست‌نمایی استان‌های توسعه یافته بدون تهران برای مالیات شرکت‌ها طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۷۹
جدول ۱۱-۵: کارایی استان‌های توسعه یافته بدون تهران برای مالیات شرکت‌ها طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۸۰
جدول ۱۲-۵: برآورد حداکثر درست‌نمایی استان‌های کمتر توسعه یافته برای مالیات شرکت‌ها طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۹	۸۱
جدول ۱۳-۵: کارایی استان‌های کمتر توسعه یافته برای مالیات شرکت‌ها طی دوره ۸۵-۱۳۷۹	۸۲
جدول ۱۴-۵: میانگین کوشش مالیاتی استان‌ها طی دوره ۸۵-۱۳۷۹ برای مالیات مشاغل	۸۴
جدول ۱۵-۵: میانگین کوشش مالیاتی استان‌ها طی دوره ۸۵-۱۳۷۹ برای مالیات شرکت‌ها	۸۵
جدول ۱۶-۵: کوشش مالیاتی و مالیات بالقوه استان‌های توسعه یافته بدون تهران برای مالیات مشاغل در سال ۱۳۸۵	۸۷

- جدول (۱) کوشش مالیاتی و مالیات بالقوه استان‌های توسعه یافته با تهران برای مالیات مشاغل ۹۵
- جدول (۲) کوشش مالیاتی و مالیات بالقوه استان‌های توسعه یافته بدون تهران برای مالیات مشاغل ۹۸
- جدول (۳) کوشش مالیاتی و مالیات بالقوه استان‌های کمتر توسعه یافته برای مالیات مشاغل ۱۰۳
- جدول (۴) کوشش مالیاتی و مالیات بالقوه استان‌های توسعه یافته با تهران برای مالیات شرکت‌ها ۱۰۵
- جدول (۵) کوشش مالیاتی و مالیات بالقوه استان‌های توسعه یافته بدون تهران برای مالیات شرکت‌ها ۱۰۹
- جدول (۶) کوشش مالیاتی و مالیات بالقوه استان‌های کمتر توسعه یافته برای مالیات شرکت‌ها ۱۱۳
- جدول (۷) رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس کوشش مالیاتی برای مالیات مشاغل ۱۱۵
- جدول (۸) رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس کوشش مالیاتی برای مالیات شرکت‌ها ۱۱۷

نمودارها

شماره	صفحه
نمودار ۱-۲: انواع مالیات	۸
نمودار ۲-۲: مقایسه درآمدهای مالیاتی مستقیم و غیرمستقیم از ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵	۲۳
نمودار ۳-۲: سهم هر یک از انواع مالیات‌ها از مالیات‌های مستقیم از ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵	۲۳
نمودار ۴-۲: سهم هر یک از انواع مالیات‌ها از مالیات‌های غیرمستقیم از ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵	۲۴
نمودار ۱-۴: منحنی هم‌مقداری تولید محدب و مرز کارایی فارل	۴۹
نمودار ۲-۴: کارایی فنی با تمرکز بر نهاده و محصول	۵۰
نمودار ۳-۴: تابع تولید مرزی تصادفی	۵۶

فصل اول

کلیات

(۱-۱) اهمیت موضوع

دولت و هر حکومتی جهت پوشش مالی هزینه‌های خود و اجرای سیاست‌های اقتصادی و انجام وظایف خود نیاز به درآمدهای کافی دارد. درآمدهای دولت، انواع مختلفی دارند. یکی از انواع درآمدهای دولتی، درآمدهای مالیاتی می‌باشند. مالیات مهم‌ترین ابزار سیاست مالی دولت است که روند رشد اقتصادی را تسریع می‌بخشد و یکی از عمده‌ترین و با ثبات‌ترین منابع درآمدی دولت‌ها را تشکیل می‌دهد. امروزه در بسیاری از کشورها در مقایسه با سایر منابع، مالیات از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. علاوه بر این، مالیات‌ها می‌توانند به عنوان ابزار کارا در تصریح نابرابری‌ها، جمع‌آوری پس‌اندازهای اجباری و هدایت آنها به سمت سرمایه‌های مولد مورد استفاده قرار گیرند.

مقایسه این منبع با منابع دیگر حاکی از این است که هر چه سهم مالیات‌ها در تامین مخارج دولت بیشتر باشد از ایجاد آثار نامطلوب اقتصادی به میزان چشم‌گیری جلوگیری می‌شود. یکی از نکات مهمی که در طرح ساماندهی اقتصاد کلان و برنامه چهارم مورد توجه قرار گرفته است، تامین مخارج دولت از طریق مالیات‌ها و در نتیجه سهم بیشتر مالیات‌ها در تامین هزینه‌های جاری دولت بوده است.

از میان مالیات‌ها، مالیات‌های مستقیم بدلیل تاثیرگذاری ویژه‌ای که بر اقتصاد کشور دارند از اهمیت خاصی برخوردارند^۱. مالیات بر درآمد مشاغل به عنوان جزئی از مالیات‌های مستقیم بدلیل عدم کارایی سیستم مالیاتی کشور که در نتیجه آن سهم پایینی از تولید ناخالص داخلی کل، درآمدهای مالیاتی و مالیات‌های مستقیم را در بر می‌گیرد، به عنوان یک منبع درآمدی مالیاتی بالقوه برای دولت در نظر گرفته می‌شود. مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی بالاترین میزان مالیات بر درآمد و مالیات‌های مستقیم را در سال-های گذشته داشته است. بنابراین افزایش وصولی‌های مالیات بر اشخاص حقوقی از طریق سیستم‌های بهتر، نظارت و کنترل دقیق‌تر می‌تواند عامل افزایش درآمدهای دولت باشد.

^۱ - دولت بر اساس قانون برنامه چهارم توسعه (بند الف ماده ۸۲) مکلف است در اجرای کامل نظام درآمد - هزینه استان، کلیه مالیات‌های مستقیم (به استثنای مالیات بر شرکت‌های دولتی) را بعنوان درآمد استانی وصول و از طریق خزانه‌داری کل به خزانه معین استان واریز و در اجرای وظایف جاری و عمرانی استانی هزینه نماید.

بررسی نسبت مالیات وصولی بر تولید ناخالص داخلی در یک کشور می‌تواند ملاک خوبی برای ارزیابی عملکرد آن کشور باشد. بررسی‌ها حاکی از این است که نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی در ایران طی سال‌های ۱۳۵۳ تا ۱۳۸۴ در حدود ۶ درصد و نسبت مالیات به کل درآمدهای دولت در این دوره بطور متوسط معادل ۳۰ درصد بوده است. نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی برای کشورهای استرالیا، ایالات متحده آمریکا، دانمارک و انگلستان در سال ۲۰۰۳ به ترتیب معادل $\frac{۳۱}{۶}$ ، $\frac{۲۵}{۶}$ ، $\frac{۴۸}{۳}$ و $\frac{۳۵}{۶}$ درصد بوده است. این در حالی است که نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی برای ایران در سال ۲۰۰۳ معادل ۶ درصد بوده است.

پایین بودن این نسبت‌ها در ایران در مقایسه با سایر کشورها و ضرورت دستیابی به اهداف چشم انداز ۲۰ ساله به منظور پوشش هزینه‌های جاری دولت از طریق مالیات لزوم بررسی عملکرد نظام مالیاتی در ایران و بررسی نقاط ضعف و قوت آن روشن‌تر می‌شود. بررسی‌ها نشان می‌دهد که طی سال‌های ۱۳۵۳ تا ۱۳۸۵ بطور متوسط مالیات حدود ۳۵ درصد از هزینه‌های جاری دولت را پوشش داده است.

لازم به توضیح است که بدلیل مشکلات موجود در سیستم مالیاتی کشور این سیستم قادر به تامین بخش عمده‌ای از درآمدهای دولت نبوده است. بر این اساس، لازم است به برآورد توان و ظرفیت مالیاتی پرداخته و ضمن توجه به مشکلات موجود در نظام مالیاتی کشور، به اتخاذ روش‌ها و تدابیری در جهت رفع آنها و شناخت روش‌های جدید مالیاتی به منظور کاهش شکاف مالیاتی بین درآمدهای مالیاتی موجود و ظرفیت مالیاتی بپردازیم.

۱-۲) هدف از انجام تحقیق

در این مطالعه سعی بر آن است که با استفاده از داده‌های تاثیرگذار در میزان مالیات مشاغل و شرکت‌ها، ظرفیت مالیات بر درآمد مشاغل و ظرفیت مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی را برای استان‌های مختلف کشور برآورد نموده و نهایتاً بتوان ظرفیت مناسبی را برای این دو نوع مالیات با توجه به متغیرهای مهم تعیین کننده آنها، برای هر کدام از استان‌ها ارائه نمود.

۳-۱) فرضیه‌های تحقیق

میزان مالیات وصول شده از مشاغل در استان‌ها کمتر از ظرفیت آنها می‌باشد.
بین ظرفیت مالیات اشخاص حقوقی در استان‌ها و مالیات وصولی شکاف وجود دارد.

۴-۱) روش تجزیه، تحلیل و استدلال

در تحقیق حاضر ابتدا با بررسی متغیرهای تعیین کننده درآمد مالیاتی استان‌ها همانند ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی^۱ (پس از اعمال آخرین معافیت‌های مالیات‌های مستقیم) که به عنوان اصلی‌ترین عامل تعیین کننده نام برده شده است، از روش تحلیل مرزی تصادفی (SFA) استفاده گردیده و ضمن برآورد مالیات بر درآمد مشاغل و مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی استان‌ها از این روش، فرضیه‌های تحقیق آزمون می‌گردد. در این روش استان‌های مختلف کشور به عنوان مقطع و چند سال اخیر (۸۵-۷۹) به عنوان دوره زمانی در نظر گرفته می‌شود. این روش (تحلیل مرزی تصادفی) بر مبنای مدل‌های اقتصاد سنجی و تئوری‌های اقتصاد خرد بنا شده است. در این روش ابتدا تابع تولید^۲ با توجه به فروض در نظر گرفته شده تخمین زده می‌شود و با عنایت به تابع مذکور، کارایی واحدها اندازه‌گیری می‌شود. همچنین برتری مدل‌های مرزی تصادفی نسبت به مدل‌های معمولی اقتصاد سنجی در این است که در برازش تابع، نقاط متوسط^۳ را در نظر نمی‌گیرد بلکه نقاط مرزی و سر حد^۴ را لحاظ می‌کند.

نکته قابل ذکر در اینجا این است که در مدل، مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی یا مشاغل برای استان‌های مختلف کشور به عنوان متغیر وابسته خواهند بود و متغیرهایی همانند ارزش افزوده موثر بر مالیات بر درآمد مشاغل و شرکت‌ها و نیز تولید ناخالص داخلی سرانه و سهم ارزش افزوده از تولید ناخالص داخلی و ... نیز به عنوان متغیرهای تاثیرگذار در این دو نوع مالیات در نظر گرفته شده است و در نهایت با مبنا قرار دادن تابع

^۱ - ارزش افزوده در این تحقیق به شکل ارزش افزوده موثر در مالیات مشاغل و شرکت‌ها محاسبه می‌گردد که در فصول بعد نحوه محاسبه آن شرح داده خواهد شد.

^۲ - در این تحقیق شکل تابع مورد نظر برای مالیات بر درآمد مشاغل و مالیات بر درآمد شرکت‌ها همانند تابع تولید در نظر گرفته می‌شود.

^۳ - Average

^۴ - Frontier

تولید، عدم کارایی هر استان را به عنوان شکاف بین ظرفیت قانونی و بالفعل استان در نظر گرفته و ظرفیت بالقوه محاسبه می‌شود.

۵-۱) محدودیت‌های تحقیق

با توجه به اینکه در تحقیق حاضر اطلاعات در سطح استانی می‌باشد، لذا اطلاعات کافی وجود ندارد. بویژه در زمینه معافیت‌های مالیاتی اعمال شده در استان‌ها اعم از مناطق محروم و معافیت‌های دیگر اطلاعات حاوی میزان معافیت‌های اعمالی در هر استان در دسترس نمی‌باشد.

۶-۱) روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات مربوط به آمار و داده‌هایی است که توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کل کشور، سازمان امور مالیاتی کل کشور، مرکز آمار ایران و بانک مرکزی منتشر شده است.

۷-۱) سازماندهی تحقیق

در فصل اول کلیات تحقیق از جمله اهمیت و ضرورت موضوع، هدف از تحقیق، فرضیه‌ها و روش تحقیق بیان گردیده است. فصل دوم به بررسی درآمدهای دولت و ترکیب آنها با تاکید بر روی مالیات‌ها و عملکرد مالیاتی کشور و استان‌های مختلف اختصاص یافته است. در فصل سوم بعد از بیان و تبیین ظرفیت مالیاتی، مطالعات انجام شده در این زمینه در داخل و خارج کشور مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. در فصل چهارم به معرفی و توضیح روش تحلیل مرزی تصادفی^۱ پرداخته شده و در فصل پنجم نیز با استفاده از روش مذکور کارایی هر کدام از استان‌ها تعیین و باهم مقایسه شده است. پایان فصل نیز به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری اختصاص یافته و پیشنهادهای نیز در این زمینه ذکر می‌گردد.

^۱ - Stochastic Frontier Analysis

فصل دوم

وضعیت مالی دولت و

عملکرد مالیاتی کشور

۱-۲) مقدمه

در این فصل ابتدا به وضعیت کلی درآمد دولت و اجزای آن و سهم هر یک از انواع درآمدها با تکیه بیشتر بر مالیات‌ها و علی‌الخصوص مالیات بر درآمد شرکت‌ها و مشاغل پرداخته و سپس تعاریف مربوط به مالیات‌ها بیان می‌گردد و در نهایت نیز به بررسی عملکرد مالیاتی کشور و عملکرد مالیاتی مشاغل و شرکت‌های استان-های مختلف و مقایسه آنها با یکدیگر پرداخته می‌شود.

الف) درآمد نفت (نفت و گاز)

درآمد نفتی شامل فروش نفت خام، فروش فرآورده‌های نفتی و در برخی سال‌ها فروش گاز طبیعی است. این درآمدها در طی سال‌های گذشته^۱ (۱۳۸۵-۱۳۵۰) بطور متوسط ۵۹ درصد از درآمدهای بودجه دولت ایران را تشکیل داده است و این طور می‌توان گفت که قسمت عمده درآمدهای دولت متکی بر درآمدهای نفتی و گازی است و این کشور را با وابستگی بسیار شدیدی نسبت به اقتصاد جهانی مواجه کرده است. روند این نوع درآمدها، بین سال‌های (۱۳۸۵-۱۳۵۰) در جدول (۱-۲) آورده شده است.

ب) درآمدهای مالیاتی

بطور کلی درآمدهای مالیاتی در کشور به بخش‌های عمده زیر تقسیم می‌شوند^۲ که در بخش‌های بعدی در مورد آن به تفصیل بحث خواهد شد:

^۱ - بانک اطلاعات سری زمانی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
^۲ - ماخذ، همان.